

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:2187

av Mathias Tegnér (S)

Marint reservat på Arktis

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om marint reservat på Arktis och tillkännager detta för regeringen.

Arktis och isen

Genom åren har det funnits olika definitioner av Arktis. En geografisk definition är de områden som ligger norr om norra polcirkeln och ibland har det varit det område som har arktiskt klimat, det vill säga det området som under årets månader har en genomsnittstemperatur som understiger 10 grader. Förenklat kan Arktis beskrivas som det arktiska havet, samt den ismassa som täcker Nordpolen.

1980 täckte ismassan på Nordpolen ungefär 8 miljoner kvadratkilometer. Under ett antal år på 2010-talet har nya bottennivåer uppmätts i hur litet istäcket har blivit, även om istäcket återhämtade sig något under 2013. Trenden är dock tydlig: istäcket försvinner snabbt. Jämfört med 1980 har en yta som motsvarar upp emot halva USA av istäcket försvunnit.

Fauna och isen

Den arktiska faunan är på många sätt unik. Den till synes hårda och karga naturen skapar unika möjligheter för djur och växter under sommarhalvåret, bland annat tack vare tillgång till sol dygnet runt. Arktiska havet är ett av de mest produktiva marinekologiska systemen i världen.

En viktig förutsättning för Arktis biodiversitet är just det istäcke som nu är hotat.

Istäcket huserar växter, bland annat alger, samt djur såsom polartorsk. Om polartorsken

hotas, hotas också den fisk och fågel som är beroende av polartorsken. Kort sagt hotas växter och djur ovanför, i och under istäcket av dess förändring och förminskning.

Olje- och gasexploatering i Arktis och dess konsekvenser

En av konsekvenserna av den globala uppvärmningen som nämnts ovan är att den arktiska isens storlek har minskat. Det har också möjliggjort en ökad exploatering av olja och gas, vilken inte tidigare varit möjlig på grund av istäcket.

Effekten av oljeborring i Arktis kan vid ett oljeutsläpp leda till värre konsekvenser än vid utsläpp i andra områden. Orsakerna till detta är dels att området är otillgängligt, dels för att oljan blir trögflytande i det kalla vattnet, vilket också kan leda till att oljan inte kan brännas. Risker och möjliga konsekvenser av oljepropektering i Arktis.

Arktiska rådet

Det arktiska rådet skapades 1996 som en konsekvens av Ottawadeklarationen, där de åtta länderna som idag ingår i rådet enades om att ett mellanstatligt forum skulle inrättas. Dessa åtta arktiska stater är Danmark, Finland, Island, Kanada, Norge, Ryssland, Sverige och USA. Dessutom består rådet av sex internationella organisationer som representerar områdets ursprungsbefolkning. Syftet med rådet är att främja samarbete mellan de arktiska staterna. Sedan starten har ordförandeskapet roterat mellan medlemsländerna.

En av de viktigaste frågorna under 90-talet, när rådet skapades, var de höga halterna av miljögifter i växter och djur på Arktis. Idag finns upp emot 80 projekt inom ramen för samarbetet.

Arktiska rådet – vad Sverige kan göra för att möta rådets utmaningar

Arktiska rådet är ett värdefullt forum för internationella diskussioner och förhandlingar i arktiska frågor och för att producera vetenskapligt grundad kunskap om utvecklingen i Arktis.

Riksrevisionen har i en av sina granskningar kommit fram till att ett av de förbättringsområden som föreligger inom hela rådet är ett behov av att förbättra medlemsländernas uppföljning av implementeringen av rådets rekommendationer. Den svenska regeringen har tidigare vidtagit sådana åtgärder men mycket återstår för att kunna ge en överblick över implementeringsläget. För att

Arktiska rådet skall fungera finns således ett behov av bättre återkoppling av implementeringen av rådets rekommendationer.

Trots att granskningen är huvudsakligen positiv är ibland känslan att de stora frågorna, såsom minskningen av istäcket på Arktis eller konsekvenserna av oljeutvinning, inte har blivit en del av de förhandlingar som förs inom rådet. Även om forskning inom dessa områden är av oerhörd vikt kan Arktiska rådet verkligen göra nytta om de stora frågorna också diskuteras där.

Under perioden 2011–2013 var Sverige ordförande för rådet. På många sätt kan ordförandeskapet ses som en förlorad tid i dessa frågor, då Sverige genom dåvarande utrikesminister Carl Bildt valde att inte driva ett stopp för oljeutvinning, med motiveringen att ”en sådan prioritering skulle lett till /.../ betydligt färre resultat.

Sammanfattning

Den minskande ismassan på Arktis har möjliggjort, och kommer troligen i framtiden i ännu högre grad möjliggöra, olje- och gasutvinning i Arktis. Denna verksamhet riskerar dock det unika växt- och djurlivet på Arktis, då ett utsläpp skulle kunna leda till extremt negativa konsekvenser på grund av områdets känsliga art. Även saneringssvårigheter som kyla, otillgänglighet och avstånd kan tänkas bidra till en framtida miljökatastrof. Den arktiska regionen är rik på naturresurser, både levande naturresurser i form av fisk, och gas, olja och mineraler. De ökande möjligheterna för att utvinna dessa rikedomar måste följas av hårda miljökrav för exploatering samt att befolkningens intressen tillvaratas. De delar av Arktis som historiskt varit skyddade på grund av ett permanent havsistäcke måste skyddas med ett starkt bindande regelverk och fredas från naturgas, oljeexploatering och fiske med destruktiva redskap som fiske på hotade bestånd.

Mathias Tegnér (S)